

Hildegarda de Bingen (1098-1179). Mística, mestra i abadessa del S. XII. Va néixer el 1098 a Rheinhessen (Renania, Alemanya). El nom li va donar la seva mare en la seva llengua materna. Va tenir una vida realment extraordinària i enigmàtica. Visqué en una època que començava a obrir-se a l'exploració de les criatures humanes en la seva individualitat tant en els monestirs cistercencs com en les escoles urbanes o en l'expressió de la lírica dels trobadors del sud de França. Els i les que l'envoltaven recolliren dades biogràfiques i ella mateixa va sentir el desig d'explicar "allò que li havia succeït" i "allò que li succeïa". Les fonts conservades –biografia, fragments autobiogràfics, més de dues-centes cartes, i la seva obra- permeten apropar-nos a la seva personalitat, la qual cosa no és habitual en tractar-se d'una autora procedent d'una cultura que tendia encara esborrar les petjades de l'autoria, però es continuen mantenint a l'ombra anys sencers de la seva vida.

Hildegarda va ser oferta a Déu per a la vida espiritual als vuit anys. Va ser confiada per a la seva educació a Jutta d'Esponheim, i més tard, quan Hildegarda tenia uns catorze anys i Jutta sis més, es van traslladar, amb una altra nena, a viure en una cel.la de clausura situada al costat del monestir de monjos de Disibodenberg i allí va iniciar Hildegarda la seva vida consagrada a la contemplació. Jutta va ser la seva mestra i li va ensenyar els salms i tocar l'instrument salterio decacorde.

Se sap poc de la transformació d'aquella freda cel.la en un petit monestir de monges, llevat d'algun moment en què Hildegarda patia uns intensos dolors i una visió borrosa que l'impedia aixecar-se. Ella mateixa va escriure: "Vaig patir això per no manifestar la visió que m'havia estat mostrada sobre el fet que havia de traslladar-me del lloc en què havia estat consagrada a Déu, a un altre, conjuntament amb les meves monges". La visió li indicava un lloc per fundar el monestir amb la seva comunitat: Rupertsberg, a prop de Bingen, al costat del Rin. La visió inaugura un període fonamental en la vida d'aquesta gran mística. Va exercir de mestra en el monestir des de la mort de la seva mestra Jutta von Esponheim, al 1136. A partir d'aleshores, sembla que va anar reduint la reclusió, fins a abandonar-la totalment en iniciar les seves predicacions.

El recolzament permanent de les monges, el de l'abat Bernat de Clairvaux –tal com mostren les cartes que s'intercanvien-, i també el del Papa, el monjo

cistercenc -Eugèni III-, l'ajuden a portar el temor que li desperta les visions; el patiment físic l'ha d'afrontar ella sola. Tothom l'exhortà a què escrivís les seves visions. La marxa cap a Rupertsberg devia ocasionar-li intranquil·litat, ja que s'hi oposava fermament l'abat Kuno i els monjos de Disibodenberg. Fonamentalment, van ser la seva fortalesa i el seu carisme el que va fer possible que l'abat cedís al desig de trasllat d'ella amb la seva comunitat.

Hildegarda rep l'ensenyança a través de la llum de l'amor diví, de la il·luminació, i a través d'ella assoleix la saviesa. Encara que a la nostra cultura costi ubicar bé i admetre aquesta forma d'adquirir el coneixement i l'amor, les cultures tradicionals mostren la clara consciència que tot acte creatiu suposa sempre la superació dels estrets límits del jo.

L'obra profètica d'Hildegarda està formada per tres llibres: "Scivies" (1141-1151) –Coneix els camins-; "Liber vitaemeritorum"(1158-1163) –Llibre dels mèrits de la vida- i el tercer, "Liber divinorum operum" (1173-1174) –Llibre de les obres divines-. La col·laboració de l'abat Ludwig i els monjos de l'abadia de Sant Eucharius de Trier amb Hildegarda, ens dona una mostra de la seva autoritat i la seva mestria que li reconeixen a la gran mística. La seva capacitat de saviesa creativa es completa amb l'escriptura dels seus tractats de plantes i els seus llibres mèdics, escrits entre 1150 i 1160, on recull la profunda i directa observació del món exterior que es completa amb la cura i la dedicació en la seva tasca d'abadessa del monestir. Hildegarda estava constantment entre un anar i venir, entre la vida activa i la vida contemplativa.

Hildegarda és una dona del seu temps, i és també una mestra, i com a tal vol ser entesa, per això quan descriu les formes de les seves visions ho fa vinculant-les amb les formes terrenals, i seguint l'estètica del seu temps. Per això, en llegir-les es poden associar amb algunes representacions de l'art romànic, i amb tradicions manuscrites com les dels Beats; i més tard amb representacions que ja anuncien el primer gòtic. Les il·luminacions dels llibres intentaven reflectir el fort cromatisme de les visions que tenia Hildegarda. Darrera de la diversitat de colors hi ha la llum, la llum de la visió, i el color que reflecteix la llum per excel·lència és l'or; per això ella amb les seves monges recobreixen amb bronze daurat la façana oest de l'església de Rupertsberg.

Hildegarda no només va ensenyar a les monges del seu monestir a valorar el color, la llum, els elements essencials en la vida i en l'art, sinó també els va

ensenyar a valorar un altre art: la música. Molts no entenien la importància del color, la llum i la música en els ritus litúrgics, entre ells els diversos prelats de Mainz que prohibiren tocar música en el monestir. La prohibició va motivar una carta d'Hildegarda en la qual exposava tota una teologia de la música i justificava la importància i la funció especulativa de l'art.

Hildegarda va ser una gran compositora, no se sap quan inicia les seves composicions però en la seva "Vida" –biografia- aludeix a la revelació de l'any 1141. Es refereix a la composició musical com a alguna cosa extraordinària, com ho era la seva comprensió dels llibres sagrats i de la filosofia sense haver rebut "ensenyament humà" i escriu: ".. també vaig compondre cants i melodies en alabança a Déu i els salms sense ensenyança de cap home, i els cantava sense haver estudiat mai pneumes ni cant". Encara que no es conservi la notació musical de moltes de les seves composicions, es disposa de la que va compondre per a "L'Ordo virtutum" cantata que tanca la seva obra "Scivias". També va crear la "Symphonia armoniae celestium revelationum" –Simfonia de l'harmonia de les revelacions-, a la composició de la qual va dedicar vuit anys. Hildegarda és una mestra, essencialment de monges, tant del seu monestir com d'altres amb qui manté una fructífera correspondència. Als ensenya, també, a cantar i a interpretar la música que compona i altres peces que acompanyen el lent transcórrer de la vida en el claustre. També com demostra el recolzament que li proporciona la marquesa de Von Stade –la mare de la seva bona estimada deixeblla Ricarda-, com també d'altres dones laiques que acceptaren el mestratge i el consell d'Hildegard. Unes perquè assistien a les seves cerimònies i pregàries en el monestir i altres perquè la coneixerien en les seves predicacions. Moltes volien ser guiades per aquesta gran mestra en la saviesa divina i en el saber del món. L'epistolari demostra que el seu saber va ser acollit per monjos i altres religiosos (bisbes, abats, etc.) que valoraven la seva saviesa i la seva autoritat. Per exemple, el tractadista i professor Odó de París li va demanar opinió sobre una disputa teològica que es debatria davant del Concili a Reims, atribuint-li una capacitat de judici superior i diferent als mètodes de la investigació metafísica.

Hildegarda de Bingen, abadessa del monestir de Rupertsberg és una autora i compositora original i creativa. Va buscar i assajar, com altres dones del segle XII, experiències de llibertat en els monestirs que va fundar; això es va reflectir

a la vida d'altres moltes dones. El segle XII i bona part del XIII són segles d'expansió de moviments socials sobretot de dones, com les beguines, les càtares, i són també els segles més fecunds de la mística femenina i de l'empremta educativa que van deixar –veure l'entrada “amiga” i “canonesa”-, de la qual Hildegarda en seria una de les més rellevants i destacades. Hildegarda va morir a Rupertsberg, el 17 de setembre de 1179 acompanyada, sobretot, de les seves monges.

BINGENSIS Hildegardis, *Epistolarium*, pars prima I-XC y pars secunda XCI-CCLR. Edic. de L. Van Acker, Tvrnholt: Brepols edit. Corpus Christianorum continuatio Mediaevalis, 1991, 1993.

Liber Vitae Meritorum, Corpus Christianorum continuatio Mediaevalis, vol. 90, Tvrnholt: Brepols, edit. 1999.

DRONKE, Peter (1995). *Las escritoras de la Edad Media*, Barcelona: Crítica.

CIRLOT, Victoria (1997). *Hildegard von Bingen. Vida y visiones*. Madrid: Siruela.

CIRLOT, Victoria i GARÍ, Blanca (1999). *La mirada interior. Escritoras místicas y visionarias en la Edad Media*. Barcelona: Martínez Roca.

MARTINENGO, Mariri (1996). L'armonia di Ildegarda, en M. Martinengo et al., *Libere di esistere. Costruzione femminile di civiltà nel Medioevo europeo*, Torino: SEI. Trad. cast. (2000). *Libres para ser: mujeres creadoras de cultura en la Europa medieval*, Madrid: Narcea.

NEWMAN, Barbara (1977). *Sister of Wisdom. Saint Hildegard's Theology and the Feminine*, Berbeley-Los Angeles: University of California Press.

RIVERA, María-Milagros (1997). *El fraude de la igualdad. Los grandes desafíos del feminismo hoy*. Barcelona: Planeta.

M. Elisa Varela Rodríguez. Profesora de Paleografia i d'Història Medieval de la Universitat de Girona i investigadora. Vice-directora de Duoda, Centre de Recerca de dones de la Universitat de Barcelona i associat al Parc Científic de Barcelona.